Jaargang 3 no. 6

12 december 1956.

Coolia

COMMONWEALTH MYCOLOGICAL INSTITUTE
19 APR 1963

CONTACTBLAD VAN DE NEDERLANDSE MYCOLOGISCHE VERENIGING

Secretariaat: Mej. Dr A. Jaarsveld, Hugo de Vries-Laboratorium,
Plantage Middenlaan 2a, A'dam C.

Redacteur: C. Bas, Rapenburg 98a, Leiden.

Auteursrechten voorbehouden.

NSP
RAM
MM

MYCOLOGISCHE PERIKELEN.

Toen ik voor 't eerst een microscoopje kreeg, meende ik hiermee wonderen te kunnen verrichten. Met deze lamp van Aladin stelde ik me voor de kenmerken a.h.w. zo even te kunnen aflezen en direct mijn diagnose te kunnen stellen. Afgezien nog van 't feit, dat dit eerste instrument waarover ik beschikte niet meer dan 600 x vergrootte - niettemin bewijst 't mij op reis nog steeds uitstekende diensten - moest ik tot de conclusie komen, dat toch ook de met 't blote oog waar te nemen eigenschappen van groot belang waren. Toch kon de microscoop na veel gemodder soms ineens uitkomst brengen.

Zo had ik laatst een Lactarius bij de kop, die erg veel leek op een exemplaar van Lactarius badio-sanguineus, die ik in Oostenrijk samen met Dr. Moser had gevonden. Voor ik nu echt aan 't determineren sloeg, had ik 't ding zo nauwkeurig mogelijk beschreven en o.a. ook een spore bij 1350-malige vergroting getekend.

Ik moet hier even voor degenen, die hiermee niet op de hoogte zijn, bij aantekenen, dat je bij Lactarius- en Russula-sporen speciaal op het oppervlak van de spore let, na deze in een jodium oplossing gebracht te hebben. Hierdoor worden de lijsten en wratten van het spore-oppervlak blauwgrijs gekleurd en dus veel duidelijker. Juist door het lange turen op één zo'n sporelandschap leer je het karakteristieke ervan zien.

Ik had bij mijn vermeende L. badio-sanguineus dan ook maar even de sporenkaart van Neuhoff, waarop 66 verschillende sporen staan afgebeeld, door te nemen om met grote stelligheid te kunnen zeggen, dat mijn spore die van L. hepaticus was.

Hoewel in dit geval de structuur van de sporehuid héél duidelijk

sprak, moet je toch nooit op één kenmerk afgaan. Maar dit hoefde hier ook niet. Afgezien van de juiste standplaats waren er nog allerlei eigenschappen van mijn vondst, die tot dezelfde conclusie leidden.

Nu spreekt bij Lactarii (melkzwammen) de microscoop, speciaal vanwege de specifieke sporereliëfs, een belangrijke rol. Maar toch probeer je later de eerst met moeite gedetermineerde soorten zo op 't terrein te herkennen. Dat heeft, wat betreft L. thejogalus Fr. sensu Neuhoff 1955 (= ± L. tabidus van Romagnesi), L. lacunarum (Romagn.) Lange en L. subdulcis voor mij nogal wat voeten in de aarde gehad (ook letterlijk!). Maar hier is dan het resultaat:

Alle drie zijn het oranjebruine tot roodbruine soorten en kunnen ze - vooral L. thejogalus heeft een nogal grote variatiebreedte - allerlei nuances daarvan doorlopen (steenrood, tegelrood, bloempottenrood). Toch is er ondanks de grote variatie, enige regel: L. subdulcis is meest matter van kleur (± kleur van reeën in de winter). L. lacunarum is meest mooi oranjebruin, terwijl L. thejogalus de grootste kleurschakering vertoont en vaak een vrij sterke okergele kleurcomponent heeft.

De melk smaakt bij alle drie wrang en tegelijk min of meer wat scherp, maar de melk van L. lacunarum en van L. thejogalus verkleurt op je zakdoek binnen een minuut zwavelgeel, terwijl de melk van L. subdulcis niet verkleurt.

L. lacunarum geurt 't sterkst van de drie; de geur lijkt op die van de geranium op onze vensterbank. Als je de lamellen fijnwrijft, ruiken deze precies als Paxillus involutus (ik had 't geluk beide soorten tegelijk te vinden).

Nu is de zaak nog een beetje verwarrender, daar er nog een kleine sterker okergeel gekleurde vorm van L. thejogalus voorkomt (vooral onder dennen), die bij Konrad et Maublanc onder de naam L. tabidus afgebeeld is. Bovendien vond ik in Oostenrijk bij Salzburg onder beuken terracottakleurige exemplaren van L. subdulcis, welke vorm veel op de afbeelding in de flora van Lange leek. Maar dergelijke afwijkingen mogen ons niet verbazen; de natuur is nu eenmaal niet helemaal in hokjes en vakjes onder te brengen.

Winterswijk M. van Vuure.

SPOREN-VERSPREIDING BIJ HYMENOGASTER (?).

Het vinden van kleine, vermoedelijk niet volkomen parasitair levende, Nematoden in de blinddarmen eener aan Coccidiosis gestorven kip gaf mij onlangs aanleiding, de darmen van een tweetal toevallig juist be-

schikbare muizensoorten daar tevens eens op te onderzoeken. Bij dit microscoop-werk werd in de blindedarm en in de dikke darm ener rosse woelmuis (Clethrionomys glareolus SCHREBER) een zeer grote menigte eencellige voorwerpjes aangetroffen, die een bedriegelijke gelijkenis vertoonden met de sporen van Hymenogaster tener BERK. Van deze geheel of grotendeels ondergronds groeiende fungus is het bekend, dat hij in mijn woonplaats, waar tevens de muis gevangen was, een vrij algemene verschijning is. Nemen wij nu aan, dat mijn determinatie juist is, en ook (wat mij zeer waarschijnlijk voorkomt), dat de sporen in nog levende toestand het muizenlichaam plegen te verlaten, dan zou dus hierin wederom een voorbeeld gezien kunnen worden van „zoöchorie", waarbij in casu de verspreidingswijze van de sporen door middel van een woelmuis als draagster demonstratief is aangepast aan de verborgen levenswijze van Hymenogaster.

Andere aan de sporenverspreiding waarschijnlijk deelnemende dieren zijn er in aantal: slakken, aardwormen, kevers, Isopoden, vliegenlarven, enz. Er gaat echter een zekere bekoring van uit, weer eens een nieuw voorbeeld onder ogen te krijgen. Voor een mycoloog, die de sporen eventueel nog eens zou willen trachten te verifiëren, staat het materiaal uiteraard te allen tijde ter beschikking.

W.C. van Heurn.

Wilp (Gld.)

HOE VOND U DIT SEIZOEN?

Wel dat hangt er van af hoe je het bekijkt. Ongetwijfeld was het met de grote en de kleurige, de meer spectaculaire zwammen niet zo best. Velen ontbraken zelfs op het appèl. En de grote opbloei in de herfstmaanden viel ook erg tegen.

Maar tegenover dit alles staat, dat de zomer veel klein grut opleverde. Takjes, afgevallen blad en de humuslaag waren doordrenkt van het vocht, wat tot gevolg had dat er voor de fijnproevers en de „op-je-knieënzoekers" de gehele zomer werk aan de winkel was.

Door een laat invallende strenge vorstperiode werd de zee zeer sterk afgekoeld en het duurde lang, heel lang voor de lente Neerlands bodem betrad. De grote voorjaarsascomyceten, zoals Morieljes, Paxina's, Vingerhoedjes (Verpa) en Grote kluifjeszwam (Gyromitra), vonden pas in het midden van mei het weertje goed genoeg om heel voorzichtig en dan nog slechts hier en daar voor de dag te komen.

Juni zette in met regen en de fungi lieten niet lang op zich wachten. De eerste helft van Juni was ik in Twente. Daar zag ik in de tweede

week Agrocybe praecox (Geringde vroegeling) plotseling langs alle wegbermen en bosrandjes verschijnen en na deze heraut volgden heel wat plaatjeszwammen, zoals Panaeolus-, Coprinus- en Conocybe-soorten. Overal in 't gras vond ik Agrocybe semiorbicularis (Bruin knolsteeltje) en Panaeolina foenisecii. Het hek was van de dam, de hemelsluizen stonden open en zo bleef het in juni........juli........augustus. In deze maanden was er geen dag dat je niet op excursie kon gaan om met een rijke buit thuis te komen. Maar 't was peuterwerk!

Boleten waren uitgesproken schaars. Alleen de zeldzame Elzenboleet (Gyrodon lividus) scheen het naar zijn zin te hebben. Een vierde vindplaats werd ontdekt (zie Coolia 3 (5), p. 37, 1956) en op een van de andere plaatsen verscheen hij veel uitbundiger dan andere jaren.

Slecht was het ook gesteld met Russula's, Hydnums (Stekelzwammen), Geastrums (aardsterren), misschien met uitzondering van Geastrum triplex, Ramaria's (koraalzwammen) en Amanita's. Wel kreeg ik van het laatste geslacht begin augustus plotseling achter elkaar een aantal zeldzame soorten in handen. Maar dat je in de herfst uren in een bos kon lopen zonder meer dan drie of vier maal Amanita citrina (= mappa) te vinden was werkelijk iets bijzonders.

Hoe droevig leeg bleven mijn rijke champignon-weiden. Ook de reuzenbovist (Calvatia gigantea) verscheen niet vaak in de weiden en nog minder vaak op tafel. Er valt in 1957 heel wat schade in te halen.

En toch ben ik erg tevreden over 1956. Er was steeds vers materiaal en er was steeds wat leuks te vinden. Zo ontvingen we Nolanea babingtonii, een donkerbruine roze-spoorder met rossige beharing, Inocybe haemacta, een groengrijze vezelkop met roodverkleurend vlees en de kleine Marasmius epiphylloides die op klimopblad leeft en haast geen lamellen heeft. En zo zou er nog heel wat te vermelden zijn.

Waren er nu werkelijk zoveel kleine fungi? Of zijn we op de kleintjes gaan passen toen de groten ons in de steek lieten? En waarom zo weinig groten? Er was veel vocht en dit lijkt gunstig. Maar de temperatuur was laag en dat is beslist ongunstig. Vele mycelia hebben waarschijnlijk te weinig krachten opgedaan om tot „bloei" te kunnen komen. Daarnaast speelt vermoedelijk ook een rol, dat vele mycelia van grotere fungi slechts één of een enkele maal per jaar fructificeren. Is er een lange droge periode, gevolgd door een vochtige, dan komt alles tegelijk. Is het daarentegen voortdurend vochtig dan wordt de „zwammenbloei" over de tijd uitgesmeerd en minder spectaculair.

Hebt u overigens wel eens bedacht wat de zonzijde van de mycologie is? De zwammenpret als de vacantie van anderen in 't water valt!

Leiden.

C. Bas.

RESULTATEN DER EXCURSIES.

Hieronder volgen de belangrijkste vondsten van de excursies van het afgelopen jaar. Voor alle excursies geldt, dat de paddestoelen even schaars waren als de deelnemers. De met ! aangegeven soorten zijn in de collectie opgenomen.

1. EXCURSIE WINTERSWIJK EN OMGEVING, 30 IX 1956.

Basidiomycetes

Amanita gemmata
Boletus Felleus
Clitocybe clavipes
Clitopilus septicoides!
Collybia tuberosa
Galerina tenera
Hypholoma capnoides
Lactarius camphoratus
– quietus
– turpis
Mycena epipterygioides
Ramaria stricta!
Rhodophyllus cetratus
Russula emetica
– fragilis
– ochroleuca
– paludosa
Tylopilus felleus
Tyromyces fragilis!

2. EXCURSIE VOORNE, 6-7 X 1956.

(M) = Oostvoorne, Mildenburg; (O) = duinen bij Oostvoorne; (Q) = Rockanje, Quackjeswater.

Basidiomycetes

Bovista plumbea (O)!
Caldesiella ferruginosa (Q)!
Calocybe ionides (M)
Clavulinopsis corniculata (O)!
Dictyolus muscigenus (M)!
Geastrum minimum (O)!
– rufescens (M, O)!
– triplex (O)!
Lepiota subalba (M)!
Lycoperdon molle (M, O)!
Psathyrella subatrata (M)!
Radulum radula (O)!
Ramaria ochraceovirens (M)!
Russula font-queri (Q)!
Solenia confusa (Q)!
Tubaria autochthona (M)!
Tulostoma brumale (M)!
Tyromyces caesius (O)!

Ascomycetes

Pustularia cupularis (M)!
Rutstroemia echinophila (M)!
Sepultaria arenosa (M)!

3. EXCURSIE HULSHORST EN OMGEVING, 13-14 X 1956.

Basidiomycetes

Amanita porphyria!
Cortinarius mucosus
- obtusus!
Craterellus infundibuliformis!
Hydnum repandum!
Gyroporus cyanescens
Marasmius cohaerens!
Paxillus atrotomentosus
Phaeomarasmius aridus!
(= Naucoria erinacea)
Phellodon tomentosus!
Pleurotus dryinus!
Rhodophyllus mammosus!
Russula schiffneri
- xerampelina var. erythropoda
Sarcodon imbricatus!
Scleroderma bovista!
Tricholoma equestre!
Tricholoma portentosum!
Tyromyces fragilis

Ascomycetes

Cordyceps ophioglossoides
Coryne urnalis!
Onygena corvina!

4. EXCURSIE CASTRICUM, GEVERSDUIN, 21 X 1956.

Basidiomycetes

Lepiota castanea (overgang naar L. ignipes)!
Melanoleuca melaleuca!
Omphalia pyxidata!
Panellus stipticus var. albus!
Rhodophyllus asprellus!
- sericellus!
Rhodophyllus sericeus!
- staurosporus!
- versatilis!

Ascomycetes

Geoglossum cookeianum!
Helvella elastica!
Trichoglossum hirsutum!

VERSLAG VAN DE BIJEENKOMST DER FLORACOMMISSIE TE AMSTERDAM OP 27 OCT. 1956.

Deze bijeenkomst werd op het Hugo de Vries-Laboratorium gehouden. Sprekers waren G. L. van Eyndhoven (Geastrum in wijdere zin, Tulostoma en Disciseda), R. A. Maas Geesteranus (Bovista, Bovistella, Calvatia, Disciseda en Lycoperdon), en M. A. Donk (Inleiding, Sphaerobolaceae en Nidularicaceae).

De twee eerste sprekers lieten vooral zien op welke kenmerken men moet letten bij het herkennen van de soorten, de laatste ging wat uitvoeriger in op het merkwaardige mechanisme waardoor bij Crucibulum en Cyathus de peridiolen worden verspreid.

Het was verheugend de Heer E. Kits van Waveren, de eerste die in ons land een moderne bewerking der aardsterren ter hand nam, onder de aanwezigen te zien.

R. A. Maas Geesteranus.

MYCOLOGISCHE WERKEN UIT DE NALATENSCHAP VAN J. E. H. FERGUSON.

Willen zij die op een van de volgende delen reflecteren, ondergetekende berichten welk bedrag zij er maximaal aan willen besteden. Voor elk deel is een minimum prijs vastgesteld, beneden welke voorlopig niets verkocht wordt zonder overleg met de familie. Bij eventueel gelijke aanbiedingen wordt verkocht aan de eerstkomende. De termijn voor inzending van aanbiedingen sluit 3 weken na verschijning van dit nummer van Coolia. De delen zijn te bezichtingen bij Mevr. L. Steenbergen-Ferguson, Pomonalaan 54, 's-Gravenhage.

Cool, Cath. & Van der Lek, H. A. A.: Paddenstoelenboek deel 2,
2e druk, 1920.

..........: .... deel 1,
3e druk, 1936.

..........: .... deel 2,
4e druk, 1943.

Heim, R.: Le genre Inocybe (Encycl. Mycol. 1), 1931..

Kühner, R. & Romagnesi, H.: Flore analytique des Champignons Supérieurs, 1953.

Lange, J. E.: Studies in the Agarics of Denmark (in Dansk Bot. Arkiv) 1-6, 1914-1926.

..........: Flora Agaricina Danica, 1-5, 1935-1940.

Maublanc, A.: Les Champignons comestibles et vénéneux 1-2, 3e druk, 1946.

Moser, M.: Blätter- und Bauchpilze (in H. Gams, Kleine Kryptogamenflora vom Mitteleuropa 2), 1953.

..........: Die Röhrlinge, Blätter- und Bauchpilze(idem 2b), 1955 (herziene druk).

Ricken, A.: Die Blatterpilze 1 (Text) - 2 (Abbild.), 1915.

Fungus: 1e en 2e aankondigingsnummer; 1e jrg. no. 1, 3-6; 2e jrg. compleet; 3e jrg. no 1-4; 4e jrg. compleet; 5e jrg. no. 1-3; 6e jrg. compleet; 7 jrg. no. 2, 4, 4; 8e jrg. compleet; 9e jrg.

no. 1-5; 10e t/m 25e jrg. compleet.
Mededelingen van de Nederlandse Mycologische Vereniging: 9 t/m 30.

Rijksherbarium, Nonnensteeg 1, Leiden. R. A. Maas Geesteranus.

O V E R L E D E N.

J. E. H. Ferguson, Leiden.

A D R E S W IJ Z I G I N G E N.

C. Bas, Rapenburg 98a, Leiden.
F. E. Eckblad, Botanisch Museum, Trondheimsvn. 23b, Oslo.
H. Hoogendoorn, Ravelijn de Grenadier 19, Goes.
Dr. W. K. H. Karstens, Prinses Marijkelaan 18, Oegstgeest.
Kon. Nederl. Natuurhist. Ver. afd. Winterswijk, Wooldstr. 18, Winterswijk.
Mej. E. J. Reesink, Kersbergenlaan 4B, Zeist.
D. A. Rozijn, Martinus Nijhoffstraat 58 IV, Amsterdam-Slotermeer.
J. G. Sloff, Halsterseweg 223, Bergen op Zoom.
Ir. E. Stapelveld, postbus, Beilen.
Mej. H. Visser, p/a Keizersgracht 471, Amsterdam-C.
Ir. W. Wilten, Cimburgalaan 21, Breda.

N I E U W E L E D E N.

Dr. P. J. Bels, Stokweg 2, Rhenen.
Kungl. Lantbrukshögskolans Bibliotek, Uppsala, Zweden.
Prof. Dr. J. Lanjouw, Hercules Seghersiaan 16, Bilthoven.
Museum voor het Onderwijs der Gemeente 's-Gravenhage, Hemsterhuisstr. 2 E.
Mej. Prof. Dr. B. Polak, Bowlespark 13, Wageningen.

LACTARIUS OBSCURATUS OP SCHIERMONNIKOOG?

Naar aanleiding van het artikeltje van de heer Daams over fungi van Schiermonnikoog, waarin hij vermeldt dat Lactarius obscuratus fel oranjerood oplichtte tegen de donkere bladlaag in de elzenbosjes, heb ik mij afgevraagd of hier geen sprake is van Lactarius tabidus Fr. sensu Neuhoff (1953), die ook onder elzen voorkomt. L. obscuratus is nl. zowel volgens Neuhoff als Romagnesi hoogstens roodbruin en heeft vaak een olijfgroen hoedcentrum. Zou de heer Daams hier nog wat over kunnen meedelen?

Winterswijk M. van Vuure.